

УДК 94(497.6)(091)

ISSN 2233-1778

Академија наука и умјетности Републике Српске
Институт за историју

ГРАЂА О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ

9
2016

РЕДАКЦИЈА

Раде Михаљчић, Татјана Суботин Голубовић,
Ђуро Тошић, Аранђел Смиљанић, Павле Драгичевић

УРЕДНИК

Раде Михаљчић



Бања Лука
2016

Оригинални научни рад
УДК 930.85+930.2(497.13Дубровник)“1454“
DOI 10.7251/GPB1609101R

Срђан Рудић*

Историјски институт
Београд

**ПОВЕЉА ВОЈВОДЕ ПЕТРА И КНЕЗА НИКОЛЕ [ПАВЛОВИЋА]
ДУБРОВНИКУ ИЗ 1454. ГОДИНЕ**

Дубровник, 15. јул 1454. године
Борач, [?] 1454. године

Сажетак: Војвода Петар и кнез Никола, синови Радосава Павловића, издали су у лето 1454. године исправу којом су Дубровчанима потврдили своје и повеље својих предака, као и Жупу Конавле, Соко, Витаљину, Цавтат и Обод. Повеља се састоји од два дела. Први део је записан 15. јула у Дубровнику, док је други записан у Борчу, где су дубровачки посланици примили усмену заклетву војводе Петра и кнеза Николе.

Кључне речи: војвода Петар, кнез Никола, Павловићи, Дубровник, 1454. година, XV век, повеља.

Опис документа и ранија издања

Повеља војводе Петра и кнеза Николе, којом су у лето 1454. године Дубровчанима потврдили своје и повеље својих предака, сачувана је у оригиналу и чува се у Државном архиву у Дубровнику (бечки број 1107). Детаљан опис повеље дао је Грегор Чремошник. Повеља је исписана на пергаменту ширине 445 мм и дужине лево 590 мм и десно 570 мм. Плика је неправилног полукружног облика. На левом рубу је на почетку висока око 20 мм, а на десном око 32 мм; са сваке стране се пење према средини у неправилном луку, да би достигла највишу висину од 95 мм. Пергамент је дебљине 0,19–0,17–0,23–0,23 мм. Површине је око 2.700 цм², што ову повељу сврстава у ред највећих јужнословенских повеља. Маргине су сразмерно мале (горња 28 мм, лева и десна по 25 мм). Све три маргине су обележене линијама исписаним оловком, а поред њих је видљиво још 11 помоћних водоравних линија међусобно удаљених око 45–47 мм. Дијак је слова писао увек испод подвучене линије.

* Ел. пошта: srdjanrudic@yahoo.com

Печат је за повељу причвршћен врпцом направљеном од двоструко пре-
дених свилених конаца црвенкастосмеђе боје. Кроз плику и пергамент
направљена су три пара рупица, на 20, 40 и 60 мм, изнад доњег руба по-
веље, а на по 30 мм једна од друге. По један крак врпце провучен је кроз
горњи пар рупица са полеђине на лице где се укрштају и пролазе кроз
средњи пар рупица опет на полеђину. Ту се опет укрштају и кроз доњи
пар рупица поново излазе на лице. Врпца је ту уплетена у плетеницу,
која улази у печат на један канал, у њему се рачва и из њега излази у три
канала, али не близу један другог, као што је био обичај у канцеларији
Павловића, већ један крак по средини, а остала два на левој и десној
четвртини тога круга. На повељи се виде трагови савијања. Пресавијена
је одозго половином на доле и са леве и десне стране по 1/3, па на све то
још једанпут половином паралелно ширини, дакле на 12 поља димензија
око 140 x 145 мм.¹

Повеља је написана дипломатском минускулом (брзописом) у 55
редова. Први део повеље (редови 1–44) записан је у Дубровнику тамно-
смеђим мастилом, а други (редови 45–55) у Борчу тамноплавим масти-
лом. Досадашњи приређивачи ове повеље нису указали да је коришћено
мастило у две боје. Павле Карано-Твртковић и Љубомир Стојановић су
део исписан плавим мастилом означили новом ставком, док га Франц
Миклошић и Стојан Новаковић нису ничим обележили. Пергамент је на
једном месту оштећен тако да мањи делови (ради се о свега пар слова)
27, 28 и 29 реда нису видљиви. Оштећена места су реконструисана на
основу претходних издања.

На полеђини повеље налази се неколико записа – новији № 270
an. 1454 и N. 9 del Pach. IV као и савремени запис Никше Звијездића:
*MCCCCLIII die XV jullii. Priuilegio de vof[iuoda] Petar e conte Nicola de
Radosau Paulouich confermando Canal con tute parte noue² e Sochol e tute
le schritture³ antiche, fo ambasatori Radosau stroinich Bradueich⁴ et⁵ Radçe
Copieuch⁶ duorschi et⁷ Miotox⁸ Zurich diach.*

¹ G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka*, GZM, n. s., 6 (1951)
115–118.

² Код Г. Чремошника: partinoue.

³ Код Г. Чремошника: scriture.

⁴ Код Г. Чремошника: Bradieich; код Ф. Миклошића: Bradievich.

⁵ Код Ф. Миклошића: e.

⁶ Код Ф. Миклошића: Kopievich.

⁷ Код Ф. Миклошића: e.

⁸ Код Ф. Миклошића: Miotos.

Ранија издања: П. Карано-Твртковић, *Србски Споменици*, 273–277; F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 469–472; С. Новаковић, *Законски споменици*, 251–254; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 148–151.

*Текст документа***

+ Ва име ѿ(ъ)тца и Сина и Свѣтаго Дѣха. Милостию Божиюмъ ми г(о)спод(и)нь воевода Петарь и кнезь Никола синове славнога великога воеводе г(о)спод(и)на Радосава |2| а ѡнѡци и наследници почтеннога споменѡтиа славнога г(о)спод(и)на кнеза Павла Радиовика а синовци почтеннога споменѡтиа славнога г(о)спод(и)на вое|3|воде Петра, и зато га г(о)спод(и)нь воевода Петарь и кнезь Никола даемо на видиние свакоумѡ чловѣкѡ великоумѡ и малоумѡ прѣдъ кога се изнесе |4| сиен наше записание ѡтворено али прѣдъ свѣтлагѡ г(о)сподиномъ кралемъ ѡгарскимъ али прѣдъ тѡрскимъ г(о)сподаремъ а или прѣдъ краля востанскога |5| а или инога бошнанина а или прѣдъ г(о)спод(и)на сръвскога а или латинскога а или ине врьсте чловѣка. И азъ вѡдѡке ва великои слави ѡ госпоцтвѡ и ѡ пѡне дрѡжаве |6| нашихъхъ родителъ милостию Божи(у)мъ наследникъ кнеза Павла и воеводе Петра и г(о)спод(и)на родителъ ми воеводе Радосава и не далече ѡд(ъ) нихъ(ъ) пѡотю паче синъ и синова|7|ць и ѡнѡкъ и братиа више реченихъ(ъ), наследникъ прави истини ѡд(ъ) нихъ(ъ) крѡви, повелинимъ и сѡдомъ Божиимъ приѣмше дрѡжавѡ и рѡс(а)гъ ѡ рѡке г(о)споцтва ни |8| и сидеке ѡ госпоцтвѡ родителъ нашихъ(ъ) више реченихъ(ъ), ѡзимаюкѡ и дилеке и даваюке и записѡюке властелемъ и слѡгамъ⁹ нашимъ како г(о)спода |9| рѡсашка и г(о)сподари рѡсагѡ, стежници нашихъ(ъ) родителъ и прародителъ више реченихъ(ъ), ѡд(ъ) тихи примае часть и славѡ и дари и части, тогда га г(о)спод(и)нь воевода |10| Петарь и брат ми кнезь Никола, савѣтовавшѡ се с нашими савитници по ѡбичаю з г(о)сподомъ строиници црѡкве востанскѡ и слѡгами и ближиками |11| с властели г(о)споцтва ни, и посласмо ва славни градъ Дѡбровникъ къ многѡ почтенномѡ кнезѡ и властелемъ и свои ѡпкини града Дѡбровника наше |12| почтене властели поклицаре г(о)спод(и)на гости Радосава Брадиевика и нашега дворскога кнеза Радича Копиевика и Миѡтоша дѡѣка Цѡрика, да видивше ѡбѡавъ |13| и почтенѡ приѣзанъ и ѡсрѡбие г(о)споцтва Дѡбровачкога к намъ и заповидисмо имъ нашомъ рѣчию ѣ воевода Петарь и кнезь Никола нашимъ почтенимъ по|14|клицаремъ г(о)спод(и)нѡ

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

⁹ Написано два пута, па други пут избрисано: и слѡгамъ.

гостѸ РадосавѸ и дворскоумѸ РадичѸ КопиевиѸ и МиштошѸ диѸкѸ да запишѸ и Ѹчине наше записе г[ос]поцтвоѸ дѸбровачкоумѸ, видившѸ, |15| како сѸ и наши прѸви записовали г(о)спода и родители намѸ и прародители и брат[ь] намѸ воевода Иваниша, га воевода ПетарѸ и кнезь Никола, и нимѸ пот[16]рѸдисмо¹⁰ дѸбли и Ѹстановитили крѸпко прѸвихѸ нашихѸ слободѸщине и законе и повелиниѸ и записаниѸ славнога кнеза Павла и г[оспо]д[и]на воеводе Петра и ро[17]дителаа намѸ г[оспо]д[и]на воеводе Радосава и брата намѸ воеводе Иваниша, и наше г(о)споцтво ни слишавше и видивше ниѸ подобне и разѸмне и праве приѸ[18]зни и шбите и записе, Ѹ воевода ПетарѸ и кнезь Никола створисмо мил(о)сть г(о)споцтво ни, да е вѸдомо свемѸ свѸтѸ, како згора реченоумѸ градѸ ДѸб[19]ровникѸ кнеза и властеломѸ и свои шпкини дѸбровачкои по тихей нашихѸ листѸхѸ и повелахѸ за ниѸ срдчанство потрѸдисмо имѸ и Ѹстановитисмо |20| все и сваке повеле и записаниѸ више речене г(о)споде нашихѸ родителей славнога г[оспо]д[и]на кнеза Павла и славнога г[оспо]д[и]на воеводе Петра и славнога г[оспо]д[и]на воеводе |21| Радосава и славнога г[оспо]д[и]на и брата намѸ воеводе Иваниша и наше потрѸдисмо ихѸ и Ѹстановитисмо ихѸ жѸпѸ Конавли и градѸ Сокоу и ВитаалинѸ и Цапта(т)ь |22| и СѸбодѸ и све, що КонавламѸ пристои, все са всимѸ Ѹ вѸккѸ вѸкомѸ нимѸ и ниѸ штанкѸ за ващино и за племенитѸ, како щоу е ниѸ прѸво било, како сѸ |23| именде Ѹ записѸ кое кнезь и властеле и сва шпкина дѸбровачка имаю ва[ь] нашихѸ родителя и ва[ь] мене г[оспо]д[и]на воеводе Петра и брата ми кнеза Николе. И на всѸ |24| више речкнѸ и записано и шѸтѸвано га г[оспо]д[и]нѸ воевода ПетарѸ и кнезь Никола, милостию БожиумѸ г(о)сподари рѸсаашци, шѸтѸва г(о)споцтво ни кнезѸ |25| и властелемѸ дѸброваччимѸ, да ниѸ трѸговци и ниѸ лѸдие слободно вѸдѸ ходити по нашемѸ рѸсагѸ и стати и трѸговати и Ѹ инѸ рѸсаге |26| миновати з главами и с иманиемѸ ниѸ, да се не бое ниеднога хѸдога ни завѸртицѸ ни посишнога дара ни коега прѸѸзма али |27| прѸдѸжжитѸ еднога за дрѸгога, да не може искати неголи истацѸ, кои би дѸжанѸ биш, плаѸаюѸе праве царине, кое сѸ биле |28| за врѸмена кнеза Павла и г[оспо]д[и]на воеводе Петра и г[оспо]д[и]на воеводе Радосава и г[оспо]д[и]на воеводе Иваниша. СѸце имѸ шѸтѸва г(о)споцтво ни |29| више реченимѸ кнезѸ и властел(е)мѸ дѸброваччимѸ, ако би се догодило коме годѸе размирие меѸ наами с властели дѸброва[30]чцими, цаа Б(о)гѸ не даи, да не можемо ни хоѸемо посеѸки наа ниѸ дрѸжавѸ ни на ниѸ лѸди ни наа ниѸ имание ни наа ниѸ трѸгов[31]це, що имѸ не приповѸмо прѸво тога на .s. мисеца по нашихѸ

¹⁰ Код Ф. Миклошића, С. Новаковића и Љ. Стојановића: потвѸрдисмо.

поклисарихъ, а њ свиѣхъ и .ѿ. мисеца да могѡ миновати своимъ благомъ по на|32|шемъ рѡсагѡ слободно безъ ниедне забавк. И на свои на все више писано и вѣѣтовано кнезѡ и властелемъ и свои шпкини града Дѡбровн(и)ка |33| ѣ г[оспо]д[и]нъ воевода Петаръ и брат ми кнезъ Никола заклесмо се заклетвомъ и с ошвиими властели и ближиками и слѡгами нашими, кои сѡ н[и]жкѡ |34| именовани вад[ъ] властеш, кнезъ Радосавъ Ѣбрадовиѣъ, кнезъ Павкѡнъ Землиѣъ, воевода Радое Живиничиѣъ, кнезъ Вѡкиѣъ Диничиѣъ, |35| кнезъ Радичъ Чипчиѣъ, кнезъ Юраи Радосалиѣъ, кнезъ Радичъ Прибиниѣъ, кнезъ Ђбраѣъ Драгиѣевиѣъ, кнезъ Вѡкмиръ Борови|36|ниѣъ, кнезъ Вѡкасъ Владимириѣъ, кнезъ Махаило Дивчиѣъ, кнезъ Радивои Бранковиѣъ ротисмо се и заклесмо на светомъ евангелию |37| Божиемъ и на часномъ и животворокемъ крѡстѡ г(о)споднѡ и ва г(о)спода Бога свѡдрѡжитела и ва причистѡ Богѡродицѡ и ва .д. ева|38|нгелисте и ва .ѿ. светихъ врѡховнихъ апѡстоловъ и ва .ѡ. избранихъ божихъ и ва све свете иже вад[ъ] вѣка Б(о)гѡ ѡгодивше |39| и ва .тѿи. штацъ, иже сѡѡтъ ва Ники, да свои згора више писание наше р[е]чено и вѣѣтовано вѣки вѣкома не има на мане доки наами |40| ни нашими послидними ни се потворити за ниеднѡ стваръ на земли саии нашъ вѣѣтъ ни се швомъ коѣ парна ѡчинити: кто ли ви сеи |41| потвориш, да е проклетъ Ѣт(ъ)цемъ и Синомъ и Светимъ Дѡхомъ. И сиеш се писа роцѡва Хр(и)ст(о)ва на .чѡнд. лѣто, м(и)с(е)ца идлиа на .ѿи. д(а)нъ, |42| ѡ славномъ градѡ Дѡбровникѡ по нашихъ више р[е]ченихъ именованихъ поклисарихъ. По запов[и]ди г(оспо)д(и)на воеводе Петра и кнеза Николе |43| свои ѡписание и вѣѣтованиѣ |44| а ѡп(и)са М(и)[в]тѡшъ д(и)ѣкъ.

|45|И¹¹ како догоше вад[ъ] много почтенога кнеза и властеш и све шкине (!) г(о)споцѡтѡва Дѡбровачкога мног[и] почтени поклисарие |46| ѡ славни град Борчъ а ѡ име поклисарие кнезъ Никша, синъ Марога Кабѡжика, и кнезъ Миѡшъ, синъ Марога |47| Бѡничика, ѣ г[оспо]д[и]нъ воевода Петаръ и з братомъ кнезомъ Николомъ, наши ми[о]го почтени строиници г[оспо]д[и]нъ гостъ Радосавъ |48| Брадиевиѣъ и г[оспо]д[и]нъ старацъ Радосавъ ѡнѡкъ рекоше по своемъ редѡ р[и]чию, како хѡте бити добри и почтени стежници меѡ нами еднѡи |49| страни и дрѡгои. И закле се г[оспо]д[и]нъ воевода и з братомъ кнезомъ Николомъ на трѡванѣлѡ и на листѡ запис(а)номъ и на моѣхъ и кнезъ Павкѡнъ Земтлиѣъ (!) и кнезъ Вѡчи|50|хна Бановиѣъ, воевода Радое Живиничиѣъ и кнезъ Вѡкиѣъ Диничиѣъ и кнезъ Мишленъ Землиѣъ и кнезъ Радивои

¹¹ У издањима П. Карано-Твртковића, Ф. Миклошића, С. Новаковића и Љ. Стојановића испуштено слово И.

Бранковићъ и кнезь Юраи Алекси|51|къ и кнезь Стѣпанъ Доброшевиќъ и кнезь Радое Тезаловиќъ и кнезь Томашъ Латичиќъ, кнезь Вѣкъ Бранковићъ, кнезь Радое Дивчиќъ, ти се заклеше власт(е)ле|52| а њ избраи дань светѣ недилѣ |53| по ѡбичаю, како ихъ власте заклѣна|54|ше, како имъ би на волѣ г(о)споцтва ѡбровачкомъ, како хоте ѡвои|55| ѡздържати више р[е]чено писмо за свога живота.

Превод

+ У име Оца и Сина и Светог духа. Милошћу божјом, ми господин војвода Петар и кнез Никола, синови славног великог војводе господина Радослава, унуци и наследници покојног славног господина кнеза Павла Радиновића, синовци покојног славног господина војводе Петра; стога ја господин војвода Петар и кнез Никола дајемо на знање сваком човеку великом и малом пред кога се изнесе овај наш отворени запис, било пред светлог господина краља угарског, било пред турског господара, било пред краља босанског или неког другог Бошњанина, или пред господина српског или латинског, или неке друге врсте човека – ја будући у великој слави у господству и у целој држави наших родитеља, милошћу божјом наследник кнеза Павла и војводе Петра и господина родитеља ми војводе Радослава и близак њиховој плоти, такође син и синовац и унук и наследник више поменуте браће, уистину прави од њихове крви, пошто сам по заповести и судом божијим примио државу и русаг у руке господства ми и столујући у господству родитеља наших више помених, ми господа русашка и господари русагу, који смо наследници наших родитеља и прародитеља више помених, узимамо и делимо и дајемо и записујемо властели и слугама нашим а од њих примамо почаст и славу и дарове и части. Тако ја, господин војвода Петар, и брат ми кнез Никола, пошто смо се саветовали по обичају са нашим саветницима – са господом стројницима цркве босанске и слугама и рођацима, и са властелом господства ми, посласмо у славни град Дубровник к веома поштованом кнезу и властели и свој Општини града Дубровника наше угледне поклицаре, властелу господина госта Радосава Брадијевића и нашега дворског кнеза Радича Копијевића и дијака Миотоша Цурића, те видевши љубав и пријатељство достојно поштовања и усрдност господства дубровачког к нама, заповедисмо нашем речју ја, војвода Петар и кнез Никола, нашим угледним поклицарима, господину госту Радосаву и дворскому Радичу Копијевићу и Миотошу дијаку, да запишу и доставе

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter, written on aged, yellowed paper. The text is densely packed and covers most of the page area. The script is characteristic of the early modern period, possibly from the 16th or 17th century. The paper shows signs of wear, including creases and discoloration. The text is written in a single column per page, with some lines starting with a large initial letter. The overall appearance is that of an antique manuscript or official document.





1729
on the 5th

ADCCC LXXIIII

Handwritten text in cursive script, likely a name or address.

Handwritten text in cursive script, possibly a signature or note.

Handwritten text in cursive script.



наше записе господству дубровачком. Пошто смо видели да су и наши преци записивали – господа и родитељи и прародитељи нам и брат нам војвода Иваниш, ја војвода Петар и кнез Никола потврдисмо им дела и утврдисмо чврсто слобоштине и законе и заповести и записе наших предака – славног кнеза Павла и господина војводе Петра и родитеља нам господина војводе Радосава и брата нам војводе Иваниша. И наше господство, пошто је саслушало и видело њихово одговарајуће и разумно и право пријатељство и обећања и записе ја, војвода Петар и кнез Никола, учинисмо милост господства ми – да је на знање читавом свету, да горе поменутом граду Дубровнику, кнезу, властели и свој Општини дубровачкој за њихово пријатељство овим нашим листинама и повељама потврдисмо и учврстисмо све повеље и записе више поменуте госпode наших родитеља, славнога господина кнеза Павла и славнога господина војводе Петра и славнога господина војводе Радослава и славнога господина и брата нам војводе Иваниша и наше. Потврдисмо им и учврстисмо им Жупу Конавле и град Соко и Витаљину и Цавтат и Обод и све што припада Конавлима, све у свему – у веке векова њима и њиховим наследницима за баштину и за племенито, као што је њихово и прво било, како је набројано у запису који кнез и властела и сва Општина дубровачка имају од наших родитеља и од мене господина војводе Петра и брата ми кнеза Николе. И на све више речено и записано и обећано ја, господин војвода Петар и кнез Никола, милошћу божјом господари русашки, обећава господство наше кнезу и властели дубровачкој да њихови трговци и њихови људи могу слободно ићи по нашем русагу и стати и трговати и у друге русаге ићи главом и са својом имовином, да се не боје ниједнога зла ни сметње ни принудног дара ни које одмазде нити преузимања било ког потраживања једнога за другога – то не може тражити нико осим онога ко потражује од дужника; да плаћају праве царине, које су биле за времена кнеза Павла и господина војводе Петра и господина војводе Радослава и господина војводе Иваниша. Још им обећа господство наше више поменутом кнезу и властели дубровачкој – ако би се, не дао бог, догодило које год непријатељство између нас и властеле дубровачке, да не можемо нити хоћемо напасти на њихову државу, ни на њихове људе, ни на њихову имовину, ни на њихове трговце, уколико им не јавимо о томе 6 месеци унапред по нашим поклисарима, а у ових шест месеци могу ићи са својим благом по нашем русагу слободно без иједне сметње. И на све ово више писано и обећано кнезу и властели и свој Општини града Дубровника ја, господин војвода Петар и брат ми

кнез Никола, заклесмо се заклетвом с овом властелом, рођацима и слугама нашим који су ниже именовани од властеле: кнез Радослав Обрадовић, кнез Паокун Земљић, војвода Радоје Живиничић, кнез Вукић Диничић, кнез Радич Чипчић, кнез Јурај Радосалић, кнез Радич Прибинић, кнез Ђурађ Драгићевић, кнез Вукмир Боровинић, кнез Вукас Владимирић, кнез Михаило Дивчић, кнез Радивој Бранковић. Договорисмо се и заклесмо на светом јеванђељу божјем и на часном и животворном крсту Господњем и у господу Бога сведржитеља и у пречисту Богородицу и у четворицу јеванђелиста и у дванаест светих врховних апостола и у седамдесет изабраних божјих и у све свете који су од почетка Богу угодили и у 318 никејских отаца – да на ово горе поменуто наше писање и обећање на веки векова нема замерке, да ми и наши наследници не можемо оповргнути ни за једну ствар на земљи ово наше обећање, нити се о овоме може парница водити. Ко би ово преиначио – да је проклет од Оца и Сина и Светога духа. И ово се записа 15. јула 1454. године од рођења Христовог у славном граду Дубровнику по нашим више поменутиим именованим поклисарима. По заповеди господина војводе Петра и кнеза Николе ово писање и обећање уписа Миотош дијак.

И када дођоше поштовани поклисари од многопоштованог кнеза и властеле и све Општине дубровачке у славни град Борач, именом поклисари кнез Никша, син Мароја Кабужића, и кнез Михаје, син Мароја Бунчића, ја господин војвода Петар с братом кнезом Николом, наши веома угледни стројници, господин гост Радосав Брадијевић и господин старац Радосав унук рекоше по свом реду реч да ће бити добри и поштени посредници имеђу наше две стране. И закле се господин војвода с братом кнезом Николом на четворојеванђељу и на листу записаном и на моштима и кнез Паокун Земљић, кнез Вучихна Бановић, војвода Радоје Живиничић, кнез Вукић Диничић, кнез Мишљен Земљић, кнез Радивој Бранковић, кнез Јурај Алексић, кнез Стефан Доброшевић, кнез Радоје Тезаловић, кнез Томаш Латичић, кнез Вук Бранковић, кнез Радоје Дивчић. Та се властела заклела, у изабрани дан у свету недељу, по обичају како се властела заклињала, по вољи господству дубровачком, које ће задржати ово више поменуто писмо док су живи.

Дипломатичке особености

Повеља војводе Петра и кнеза Николе Дубровнику из 1454. године састављена је и записана на два места. Први део повеље записао је

дијак Миотош 15. јула у Дубровнику, где је боравио као члан посланства војводе Петра и кнеза Николе. Миотош се потом са дубровачким посланицима вратио у Борач, где су дубровачки посланици примили усмену заклетву војводе Петра и кнеза Николе и 12 њихових властелина, што је такође записао Миотош. Овај део повеље није датиран већ само пише да се све наведено десило „у изабрани дан у свету недељу“. Ради се о недељном дану, а не о празнику Свете Недеље. Претпостављамо да је дубровачким посланицима било потребно бар неколико дана да стигну до Борча, под условом да су брзо кренули. У том случају други део повеље био би записан у другој половини јула (недеља је те године, у том периоду, падала 21. јула и 28. јула), евентуално почетком августа (4. или 11. августа).

Услед недостатка простора писар је био принуђен да делове повеље писане тамноплавим мастилом смести у исту раван са деловима повеље писаним тамносмеђим мастилом. На жалост у самом тексту повеље не помиње се где је печатирана, тако да не знамо да ли је то урађено у Дубровнику или у Борчу. Логично би било да је печат стављен након што је текст записан, али у овом случају чини нам се вероватнијим да је исправа печатирана у Дубровнику. Стога је приликом записивања другог дела повеље у Борчу писар имао ограничени простор, што је утицало на мешање редова записаних у Дубровнику и у Борчу. Иако се редови делова текста повеље који нису записани у исто време преклапају, лако их је одвојити јер је писар, као што смо већ рекли, користио мастила различите боје. Стога смо, приликом нумерисања редова текста ове повеље најпре нумерисали делове повеље писане тамносмеђим мастилом, па онда наставили са нумерацијом дела повеље писаног тамноплавим мастилом.

Услед поменутог недостатка простора, 43. и 44. ред повеље записан у Дубровнику тамносмеђим мастилом смештен је у истој равни са редовима 45–48 записаним тамноплавим мастилом у Борчу. У делу текста писаном тамноплавим мастилом проблем приликом нумерисања редова донекле представља део текста који гласи „А у изабрани дан у свету недељу“. Писар након 51. реда није поступио доследно приликом писања остатка повеље. Поменути ред је последњи који иде читавом ширином повеље; након њега је то било немогуће услед плике и печата. Писар је наведени део текста после 51. реда записао лево од печата, а потом је остатак текста у неколико редова записао на празном простору десно

од печата. Сви досадашњи приређивачи повеље су наведени део текста стављали након завршетка 51. реда, што смо и ми прихватили.

Печатна грудва, израђена од воска, има изглед зделице неправилног облика пречника око 70 мм, а највеће дубине од 30 мм. У горњу површину печатне грудве урезано је удубљење неправилног округлог облика, пречника 41 x 44 мм и дубине око 8 мм. Набор, чија ширина местимично износи 5 мм, између удубљења и спољног обода равно је порезан. Дно удубљења и типар су пречника 35 мм.¹² Према Грегору Чремошнику, печат је отиснут у црвенкастосмеђем, а према Душану Синдику у мркожутном воску.¹³

Повеља је оверена печатом војводе Иваниша. Овај печат је сачуван и на признаници војводе Петра и кнеза Николе од 26. јуна где је утиснут преко папира. Печатни симбол је уобичајено знамење Павловића – град са три куле. Представа града на печату је специфична у односу на остале печате Павловића: куле су нешто више и бедеми се посебно распознају. На левој бочној кули се према једва видљивим потезима распознају три етаже, круниште и супструкција у бедему, што значи да су бочне куле имале по пет етажа, а средња је морала имати барем једну више. Куле су имале прозоре у облику бифора. Зупци на круништима су рачvasti. Легенду није могуће у целини прочитати, али највероватније гласи: + **СИ ПЕЧАТЬ ГДНЯ ВОЈВОДЕ ИВВАНИШИ**. Прве четири речи су сигурно тачно прочитане, док је пета накнадно урезана „некаквим дуплим линијама у свим вертикалним потезима“. На документу од 26. јуна нека слова су много јаснија, јер је типар утиснут преко папира. Слово **В** је изгледа написано дупло, а последње слово **И** лигирано са **Ш**. Око печатног симбола је у сва три празна простора (лево, десно и испод) уцртан вегетативни орнамент лозице. Град са свих страна, осим са горње, окружује једва видљива линија која следи основне потезе архитектуре. Кружнице које уоквирују траку су, као и на осталим печатима Павловића, изведене помоћу тачкица.¹⁴

¹² G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje*, 118. Према Душану Синдику печат је отиснут у воску облика плитке полулопте дебљине око 28 мм, пречника око 72 x 68 мм, са пречником кратера 43 мм. Типар је пречника 34 мм, а испод њега површина воска је нешто тамнија, али није била обојена. Д. Синдик, *Печату Павловића*, Земља Павловића, средњи вијек и период турске владавине, Бања Лука – Српско Сарајево 2003, 403.

¹³ G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje*, 118; Д. Синдик, *Печату Павловића*, 403.

¹⁴ P. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1970, 53–54; Д. Синдик, *Печату Павловића*, 402–404; А. Sulejmanagić, *Grb Pavlovića*, *Bosna franciscana* 36 (2012) 186–187. Према писању Грегора Чремошника, типар на овој повељи је

Просопографски подаци

Радосав Брадијевић, 12, 14, 47–48 (ред у изворнику) – гост цркве босанске. Помиње се само током 1454. године. Обављао је дипломатске послове политичке и финансијске природе за војводу Петра и кнеза Николу.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 146, 147, 149, 151.

Литература: Р. Џошковић, *Crkva bosanska u XV. stoljeću*, Сарајево 2005.

Радич Копијевић, дворски кнез, 12, 14 – дипломата породице Павловић. У изворима се први пут помиње 1424. године као цариник војводе Радослава. Током 1454. године помиње се као дворски кнез. Захваљујући својим способностима постао је утицајна особа на двору Павловића за које је често обављао разноврсне послове политичке и економске природе. Често је користио и патронимик Озрисаљић. Умро је између 1461. и 1467. године. Био је ожењен Стоисавом са којом је имао сина Влатка Поповића (помиње се као наследник Браила Тезаловића).

Литература: Р. Џивковић, *Radič Ozrisaljić trgovac i diplomata na dvoru porodice Pavlović*, Prilozi II u Сарајеву 13 (1977) 301–321; Р. Џивковић, *Економско-социјалне промјене у босанском друштву у XIV и XV stoljeću*, 50–53; Р. Џивковић, *Trgovac i diplomata Radič Ozrisaljić*, Iz srednjovjekovne povijesti Bosne i Hercegovine, 234–256; А. Смиљанић, *Људи из сјенке – дипломати обласних господара у Босни*, Бања Лука 2015, 141–146.

Миошо Цурић, кнез, дијак, 12, 14 – дипломата, властелин и писар породице Павловић. У изворима се помиње у периоду 1445–1459. године. Углавном је обављао послове финансијске природе за Павловиће. Написао је документе Павловића из јуна и јула 1454. године.

Литература: А. Смиљанић, *Људи из сјенке*, 156–158.

Радослав Обрадовић, кнез, 34 – властелин породице Павловић. У повељама породице Павловића и дубровачкој грађи забележен је као Радосав Обрадовић, Радосав Вукомирић/Вуокмирић и Радосав Бан. У служби Павловића, чији је рођак био, налазио се најмање тридесет пет

по грбу једнак великом и средњем типару војводе Радослава, али је мањих димензија и другачије стилизованог натписа. Чремошник је делимично прочитао легенду која по њему гласи + **СИ ПЕЋАТЬ ГДНИ БОВО(ДЕ!)**... Име није успео да прочита. Сматрао је да за само име „Петра“ има превише, а за оба имена „Петра и Николе“ премало места. Изнео је могућност да је име можда гласило **БОС(АНСКОГ) ПЕТРА**. Г. Чремошник, *Bosanske i humske povelje*, 118.

година. Обављао је разне послове, као један од њихових најповерљивијих људи. Био је један од главних људи приликом преговора о продаји Конавала Дубровнику, који су завршени крајем 1426. године, због чега су га Дубровчани наградили са 200 дуката и поседом у Конавлима. Као сведок са титулом кнеза у повељама ове породице помиње се 1423, 1427, 1439, 1442. и 1454. године. Имао је два сина, Вучихну и Радича.

Литература: М. Шуица, *Босанска властeosка породица Бановићи*, ИГ 1–2 (1993) 25–35.

Паокун Земљић, кнез, 34, 49 – властелин у служби Павловића. Наводи се као сведок на повељама Павловића из 1439, 1442. и 1454. године. Највероватније му је брат био кнез Мишљен, који се такође помиње на повељи из 1454. године.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 640; Исти, *Повеље и писма* I–2, 102, 150–151.

Радоје Живиничић, војвода, 34, 50 – властелин Павловића. Помиње се први пут августа 1439. године у писму краља Тврка као слуга војводе Радослава. Исте године, 19. августа, помиње се са титулом кнеза у потврди војводе Радослава да је од Дубровчана примио све новце уложене на добит. Следећи пут се помиње у повељи из 1454. са титулом војводе.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 515–516, 537; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 150–151.

Вукић Диничић, кнез, 34, 50 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Жарко Диничић, сведок на повељи Павловића из 1442. године, можда му је био старији брат или отац.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 150–151.

Радич Чипчић, кнез, 35 – властелин Павловића. Сведок је на повељама из 1442. и 1454. године. Отац му је био кнез Степан, сведок на повељама Павловића из 1432. и 1439. године.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 102, 150.

Јурај Радосалић, кнез, 35 – властелин и рођак Павловића, син кнеза Радосава Владимирића. Уместо брата Радоја, заклео се на повељи војводе Иваниша Павловића Дубровнику из 1442. године. Са делом породице напустио је своје поседе у опасности од Турака. У Задру су 19. маја 1463. године Јурај, његов брат Радић, и син њиховог брата Радоја, Радивој, тужили сплитског трговца Вентуру Енглеског, који је њиховом рођаку, покојном војводи Петру, остао дужан за одређену количину олова коју је извезао у његово име из Босне.

Литература: С. Рудић, *Владимирићи*, Зборник радова у част академику Десанки Ковачевић Којић, Бања Лука 2015, 376–377.

Радич Прибинић, кнез, 35 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 150.

Ђурађ Драгићевић, кнез, 35 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 150.

Вукмир Боровинић, кнез, 35–36 – властелин и рођак Павловића. Помиње се само у овој повељи. Вероватно је био син Остоје или Тврдишава Боровинића.

Литература: С. Рудић, *Боровинићи – властеоска породица из источне Босне*, Земља Павловића, средњи вијек и период турске владавине, Бања Лука – Српско Сарајево, 2003, 273.

Вукас Владимирић, кнез, 36 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. На основу расположивих података не може се утврдити његово место на родословном стаблу Владимирића.

Литература: С. Рудић, *Владимирићи*, 377.

Михаило Дивчић, кнез, 36 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Кнез Радоје Дивчић, такође сведок у овој повељи, можда му је био брат. Није познато да ли су били у вези са кнезом Ружиером Дивчићем, који се у ово доба помиње као човек херцега Стефана.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 150.

Радивој Бранковић, кнез, 36, 50 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Отац му је можда био Радивој Бранковић, који се помиње 1413. године као човек кнеза Павла. Кнез Вук, који се такође помиње у овој повељи, можда му је био брат.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 150–151.

Никша (Никола) Кабужић, 46 – дубровачки властелин. Отац му је био Мароје (Марин) Кабужић (пом. 1363–1409). Мароје се женио два пута – први пут са Первулом, кћерком Марина Менчетића, а други пут са Маргаритом, кћерком свог рођака Николе Кабужића. Из ових бракова је имао петоро деце – Михаила, Франческу, Ану, Николу и Данијела. Ирмгард Манкен, за разлику од остале Маројеве деце, само за Николу није знала из ког брака потиче.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, Београд 1960, табла бр. XV/2.

Михоје Бунчић, 46–47 – дубровачки властелин. Отац му је био Мароје Бунчић, који је припадао најугледнијој властели своје генерације, а мајка Анукла, кћерка Бенеше Бенеша. У изворима се помиње у периоду 1407–1454. године. У ћирилским изворима обично се јавља као Михо Манатић. Женио се два пута. Први пут са Марином, кћерком Пасквала (Паскоја) Соркочевећа, а други пут са Маргаретом, кћерком Сигисмунда Журговића. Имао је троје деце: Мароја, Сигисмунда и Марију.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, 139–140, табла бр. IX.

Радосав, 48 – високи достојанственик цркве босанске. Помиње се само у овој повељи као *старац Радосав унук*. Израз *унук* који се помиње само у овој повељи, по свему судећи није означавао посебан хијерархијски чин.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–2*, 151.

Литература: Р. Сошковић, *Crkva bosanska u XV. stoljeću*, Sarajevo 2005.

Вучихна Бановић, кнез, 49–50 – властелин Павловића, син Радосава Обрадовића. У изворима се помиње у периоду 1439–1472. године као Вучихна Радосалић, Вучихна Радосава Вукомирића и Вучихна Бановић. Након пада Босне 1463. године и нестанка Павловића, Бановићи су се укључили у кампању против Турака и највероватније ступили у службу Косача. У повељи краља Матије Корвина његовом брату Радичу као заслужни помињу се Вучихна и његов брат од стрица Иван, из чега претпостављамо или да је пришао угарској војсци или да је учествовао у борбама против Турака у војсци херцега Стефана. Марта 1472. године помиње се као посланик Жарка Дражојевића у Дубровнику.

Извори: М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 50; М. Шуица, *Босанска властелска породица Бановићи*, 25–35.

Мишљен Земљић, кнез, 50 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Вероватно му је брат био кнез Паокун Земљић, уписан као сведок на истој повељи.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–2*, 151.

Јурај Алексић, кнез, 50–51 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Његов рођак вероватно је био Степан Алексић (поменут 1467. године), дворанин војводе Радослава Павловића.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–2*, 151.

Стефан Доброшевић, кнез, 51 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 151.

Радоје Тезаловић, кнез, 51 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Не знамо у каквим родбинским везама је био са Браилом Тезаловићем.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 151.

Литература: А. Babić, *Diplomatska služba u srednjovjekovnoj Bosni*, 162, пар. 313; Р. Živković, *Genealogija porodice Tezalovića*, 759.

Томаш Латичић, кнез, 51 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Можда је био син кнеза Павла Латичића, сведока на повељама Павловића из 1439. и 1442. године.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 151.

Вук Бранковић, кнез, 51 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Отац му је можда био Радивој Бранковић који се помиње 1413. године као човек кнеза Павла. Кнез Радивој, који се такође помиње у овој повељи, можда му је био брат.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 151.

Радоје Дивчић, кнез, 51 – властелин Павловића. Помиње се само у овој повељи. Кнез Михаило Дивчић, такође сведок у овој повељи, можда му је био брат. Није познато да ли су били у вези са кнезом Ружиером Дивчићем који се у ово доба помиње као човек херцега Стефана.

Извори: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–2, 151.

Топографски подаци

Конавли, 21–22 (ред у изворнику) – средњовековна жупа. Главна лука Конавала био је Цавтат, а главно утврђено место Соко. Простирала се источном брдском страном јужно од Обода, од границе Жупе дубровачке до Пријевора и Суторине на граници са Драчевицом. Током XIV века Конавли су политичка целина и управна област коју су чинили Конавли у ужем смислу, Витаљина, Доња гора и Цавтат са Ободом. Након пропасти средњовековног Српског царства, Конавлима је господарио Никола Алтомановић. Након његовог расапа 1373. године, Конавлима су до 1377. године владали Балшићи, да би потом доспели у састав босанске државе. Њима су у једном тренутку загосподарили Санковићи, који су 1391. године покушали да их продају Дубровнику. Стога су их крајем исте године напали војвода Влатко Вуковић и кнез Павле Раденовић,

победили и поделили Конавле између себе. Косаче су свој део Конавала продали Дубровнику 1419. године, а Павловићи 1426/27. године.

Литература: Р. Грујић, *Конавли под разним господарима од XIII до XV века*, 38.

Соко, 21 – средњовековна тврђава у јужном делу Жупе Конавли. У изворима се први пут помиње 1391. године. Дубровачки хроничар Рађина пише да је Соко био најважнији град Конављанске жупе. Имао је важан стратегијски значај – чувао је приступ Витаљини са севера, из правца Суторине и Драчевице. Након смрти краља Твртка, Санковићи су покушали да продају Конавле са Соколом Дубровчанима. Крајем 1391. године Павловићи су га преотели од Санковића, да би га 1427. године продали Дубровнику.

Литература: Р. Грујић, *Конавли*, 43; *Лексикон градова и тргова средњовековних српских земаља*, Београд 2010, 273 (Т. Рибар).

Витаљина, 21 – као жупа се помиње у повељи Санковића Дубровнику из 1391. године. Касније је ушла у састав Конавала. Простирала се од Молуната, где је свршавала Доња гора и пружала се уз морску обалу до Оштрог рта на улазу у Боку которску. Делила се на Горњу и Доњу. У средини Витаљине се налазио кастел.

Литература: Р. Грујић, *Конавли*, 41–42.

Цавтат, 21 – антички Епидаур. Главно пристаниште Конавала. Подигнут је 15 км југоисточно од Дубровника. Након распада Српског царства Цавтатом је завладао Војислав Војиновић, потом његова удовица Гојислава, а затим и синовац Никола Алтомановић. Након 1373. године градом су владали Балшићи, а 1377. године улази у састав босанске државе. Једно време је био у власти Санковића, да би крајем 1391. године њиме загосподарили Павловићи који су га 1427. године продали Дубровнику.

Литература: Р. Грујић, *Конавли*, 42; *Лексикон градова и тргова*, 315–316 (К. Митровић).

Обод, 22 – утврђени град у близини Цавтата поред пута који је из Дубровника водио у Конавле. Помиње се први пут 1363. године. Након расапа жупана Николе Алтомановића 1373. године доспео је под власт Балшића. Од 1377. године налази се у саставу босанске државе. Крајем 1391. године Павловићи су га преотели од Санковића, да би га 1427. године продали Дубровнику.

Литература: Р. Грујић, *Конавли*, 42; М. Vego, *Naselja bosanske srednjevjekovne države*, Sarajevo 1957, 83.

Srdan Rudić

Institut d'Histoire
Belgrade

**CHARTRE DU VOÏVODE PETAR ET DU KNEZ NIKOLA
[PAVLOVIĆ] POUR DUBROVNIK EN 1454**

Dubrovnik, 1454, 15 juillet
Borač, [?] 1454.

Résumé

Le voïvode Petar et le knez Nikola, fils de Radosav Pavlović, ont délivré en été 1454 une charte par laquelle ils confirment aux Ragusains leurs chartes [antérieures] et celles de leurs ancêtres, ainsi que [la possession de] la Joupa de Konavlji, et les villes de Soko, Vitaljina, Cavtat et Obod. Cette charte se compose de deux parties. La première a été rédigée avec une encre brun foncé, le 15 juillet, à Dubrovnik, en présence des envoyés du voïvode Petar et du knez Nikola ; on y trouve aussi mentionnés les noms de 12 nobles qui ont aussi prêté serment. La seconde partie a été rédigée avec une encre bleu foncé, à Borač où les émissaires de Dubrovnik ont reçu les serments oraux du voïvode Petar et du knez Nikola et de douze de leurs nobles, auxquels s'ajoutait la garantie de deux représentants de l'Eglise de Bosnie. Cette seconde partie de la charte n'est pas datée et indique uniquement que sa rédaction a eu lieu „ le jour choisi durant la semaine sainte “. Nous supposons que les émissaires de Dubrovnik ont eu besoin de quelques jours pour arriver à Borač, de sorte que, si l'on suppose qu'ils se sont rapidement mis en route, cette seconde partie de la charte a pu être écrite vers la fin du mois de juillet ou, éventuellement, début août.

Mots-clés: voïvode Petar, knez Nikola, Pavlović, Dubrovnik, 1454, charte.